

Лекція 9. Політичний процес

План.

1. Політичний процес і політичне життя. Людина і політика.
2. Політична діяльність як специфічна форма людської активності.
3. Форми, способи, види, типи та основні принципи політичної діяльності.
4. Види та процес прийняття політичних рішень.

Актуальність теми. У сучасному світі вивчення даної теми є важливою складовою для розвитку критичного мислення, аналітичних навичок та розуміння сучасної політичної дійсності. Вивчення політичного процесу дозволяє студентам розуміти та аналізувати сучасні політичні події, процеси та взаємодії між політичними акторами. Це надає можливість прогнозувати та розробляти стратегії впливу на політичну ситуацію в країні та світі. Вивчення політичного процесу формує аналітичні навички та критичне мислення, необхідні для аналізу та оцінки політичних явищ та подій. Це важливо для підготовки студентів до роботи в галузі політики, дипломатії, аналітики та консалтингу. Розуміння політичного процесу сприяє розвитку громадянської активності та участі у політичному житті. Вивчення політичних механізмів та процесів може стимулювати громадян до участі у виборчих процесах та громадських ініціативах.

Основні поняття та категорії: політичний процес, політичне життя, політична діяльність, політичні рішення, політична діяльність, політична поведінка, політична участь.

Онлайн

ресурс:

<https://www.google.com/search?q=%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B5%D>

1. Політичний процес є сукупною діяльністю всіх суб'єктів політики, за допомогою якої відбувається формування, розвиток і функціонування політичної системи суспільства в певних тимчасових і просторових межах. Поняття «політичний процес» охоплює різні форми, способи і напрями політичної діяльності різних суб'єктів.

Політичний процес - сукупна діяльність суб'єктів політики, завдяки чому забезпечується функціонування та розвиток політичної системи.

Характер і конкретний зміст політичного процесу визначається особливостями політичної системи і існуючого режиму. Демократичній системі відповідає тип політичного процесу, відмінний широтою участі громадян в управлінні державою, забезпеченні прав і свобод особи. Тоталітарна система припускає інший тип політичного процесу, що виключає реальне політичній участь і свободу соціального і політичного вибору.

По своїй структурі політичний процес складається з суб'єктів, носіїв політичної дії і об'єкту - мети, яка повинна бути досягнута. Політичний процес включає також засоби, методи, ресурси, виконавців.

Політичний процес складається як з цілеспрямованих свідомих зусиль суб'єктів політичної діяльності (індивідів, соціальних груп, політичних партій, державних органів і ін.), так і в результаті взаємодій, які виникають спонтанно, незалежно від волі і свідомості учасників процесу. Така сукупність цілеспрямованих і спонтанних дій суб'єктів і учасників політичного процесу виключає яку-небудь чітку заданість або приреченість політичного процесу в розвитку подій і явищ. В результаті може вийти по відомій приказці: «Хотіли як краще, вийшло як завжди».

В ході реалізації своїх ролевих функцій і позицій суб'єкти і учасники політичного процесу демонструють свою функціональну значущість, здатність відтворювати, розвивати, змінювати або руйнувати елементи політичної системи. Таким чином, політичний процес розкриває як поверхневі, так і глибинні зміни, що відбуваються в політичній системі, характеризує її перехід від одного стану до іншого.

З погляду структури політичний процес складається з ряду стадій, що послідовно сколюються (але завжди що залишаються внутрішньо пов'язаними один з одним) і циклічно повторюються.

Розрізняють наступні **стадії політичного процесу**:

- конституювання, утворення політичної системи;
- відтворення компонентів і ознак даної системи;
- ухвалення і виконання політико-управлінських рішень;
- контроль функціонування і напрями розвитку політичної системи.

Основні стадії політичного процесу виражають динаміку розвитку політичної системи, внаслідок чого в ній відбуваються зміни і перетворення. Тому в кожному новому циклі політична система не копіює себе, а збагатив новими сторонами і властивостями (наприклад, поява виборчої системи або нового законодавства, політичних блоків, партій і т.д.), в ній відбуваються політичні зміни. Але головні процес все ж таки - повторення на новий лад того, що існувало раніше - само відтворювання.

На стадії відтворювання політичної системи повторюються і закріплюються, видозмінюються і оновлюються історичний тип політичної системи, її класова природа, зв'язки з іншими підсистемами суспільства. Відтворюються політичні відносини і інститути, політичні норми і цінності, символи, мова. Відтворюються самі учасники політичного процесу як виразники певних політичних позицій, носії відповідних поглядів, виконавці тих або інших політичних ролей.

Контроль функціонування і розвитку політичної системи досягається шляхом попередження і усунення відхилень поведінки частин політичної системи і учасників політичного процесу від орієнтирів і стандартів діяльності, що задаються.

Результат політичного процесу залежить від сукупності незалежних змінних (наявність ресурсів, сприятливих або несприятливих умов, тобто

зовнішнього оточення; від втручання несподіваних, випадкових чинників і т.д.) і залежних, ув'язнених в самому політичному процесі вибраних засобів, методів, виконавців і т.д. і відносин між ними. Велика частина незалежних змінних може і повинна бути врахований в проекті політичного процесу, так само як залежних, проте саме ця друга група чинників понад усе здатна порушити процес.

Разом з тим на політичний процес усередині окремих країн надають значну дію зовнішній чинник, світополітичні та світогосподарські відносини і зв'язки, вся сукупність реалій міжнародного характеру.

Політичні процеси в політологічній літературі класифіковані по різних підставах.

Залежно від *об'єкту прояву політичної* волі вони підрозділяються на **внутрішньополітичні** і **зовнішньополітичні**. Так, внутрішньополітичні процеси залежать від форми правління і державного пристрою держави, правлячої еліти, типу лідерства і т.п. Фундаментом внутрішньополітичного процесу будь-якої країни є співвідношення соціально-економічних устроїв, соціальна структура суспільства, що склалася, ступінь задоволеності населення своїм положенням. Зовнішньополітичні процеси визначаються соціально-економічною природою, інтересами і метою держави, балансом сил в світі і в конкретних регіонах і т.п.

Залежно від термінів протікання політичні процеси розрізняються на тривалі, наприклад, перехід від тоталітарного до демократичного режиму, і порівняно короткострокові, наприклад, вибори.

Залежно від значущості для суспільства політичні процеси можна розділити на базові і периферійні. Базові процеси припускають різноманітні способи включення широких верств населення (безпосередньо або через представницькі органи - партії, рухи і ін.) в політичні відносини з державою з приводу реалізації тих або інших соціально-політичних вимог. Базовими також можна назвати політичні процеси, в результаті яких ухвалюються політичні рішення, інтереси великих соціальних спільнот, що зачіпають, суспільство в цілому або процеси, направлені на розвиток і зміну політичної системи.

Периферійні політичні процеси можуть розвиватися на регіональному або місцевому рівні соціально-політичної взаємодії: можуть розкривати динаміку формування окремих політичних асоціацій (партій, блоків, груп тиску і т.д.).

З погляду публічності протікання *розрізняють* явний (відкритий) і тіньовий (прихований) політичний процес. Відкритий - характеризується тим, що інтереси груп і громадян виявляються в програмах партій, рухів, у використуванні ЗМІ для обговорення суспільно значущих проблем і т.п. Політичний мітинг з вимогами відставки уряду - явний (відкритий) процес. Рішення уряду про збільшення податкових мит на імпорتنі товари - також відкритий процес. Тіньовий процес це приховані дії державних установ, особливо з секретними функціями, наприклад, розвідка. Лобіювання якогось закону в самому найвищому законодавчому органі держави - прихований

(тіньовий) процес. В політичних системах низки країн навіть є таке поняття як «тіньовий кабінет». Це група впливових осіб (частина політичної еліти) не посідаючи офіційних державних посад, проте думка яких істотно впливає на ухвалення політичних рішень.

В політичному житті суспільства мають місце політичні процеси, які володіють власним ритмом або повторюваністю основних стадій взаємодії своїх суб'єктів, інститутів, учасників. Наприклад, виборча компанія, звіт уряду перед парламентом, ухвалення бюджету і т.д.

2. Людина є первинним суб'єктом політики, який характеризується:

- різною участю у політичному житті;
- різними можливостями впливу на владу;
- мірою політичної активності.

Проблема особи як суб'єкта політичної діяльності не зводиться тільки до умов, в яких здійснюються її політичні функції. Багато що залежить від політичної активності людини, від ступеня реалізації ним своєї ролі суб'єкта політики. В цьому відношенні зазвичай виділяють два аспекти - участь пересічних громадян в суспільно-політичному житті і політичну діяльність осіб, для яких політика стає практично професійним заняттям.

Політична діяльність - це свідома, цілеспрямована діяльність людей або великих суспільних груп щодо реалізації своїх політичних інтересів, цілей, участь в управлінні державними, суспільними справами.

Для позначення дій пересічних громадян у сфері політики застосовується поняття «політична поведінка».

Політична поведінка - це сукупність реакцій соціальних суб'єктів (соціальних спільнот, груп.) на діяльність політичної системи.

Політичну поведінку можна підрозділити на політичну участь і політичне відчуження.

Політична участь - цей вплив громадян на функціонування політичної системи, формування політичних інститутів і процес вироблення політичних рішень.

До політичної участі можна віднести:

- дії по делегуванню повноважень (електоральна поведінка);
- активістську діяльність, направлену на підтримку кандидатів і партій у виборчих кампаніях;
- відвідування мітингів і участь в демонстраціях;
- участь в діяльності партій і груп інтересів.

Політичні режими мають значний вплив на політичну участь. В авторитарних режимах значна частина населення усунена від політичної участі, тоді як в демократичному суспільстві участь - цей дієвий засіб самовираження громадян, забезпечуваний інститутами правої держави, і виконуюче функції соціалізації і виховання громадян.

Потреба в політичній участі залежить від конкретної обстановки і особистих якостей індивіда.

Форми політичної участі залежать від властивостей індивіда (підлога, вік, рід занять, освіта і тощо), від режиму правління, від конкретної соціально-економічної ситуації. Для політичної участі характерні **дві форми**:

- **пряма**, реалізована в безпосередніх діях індивідів (мітинги, демонстрації, страйки, референдуми і т.п.);
- **непряма**, що характеризується їх включенням в політику через вибраних представників, партії, суспільні організації і рухи.

Політична участь може бути **організованою**, наприклад, діяльність політичних партій і **неорганізованою**, наприклад, заколот, а також **систематичною**, наприклад, вибори, і **періодичною**, наприклад, демонстрації.

В сучасному суспільстві повинні бути створені рівні можливості для політичної участі громадян.

Політичну поведінку особи може характеризувати не лише активна позиція, але і відчуження.

Політичне відчуження - процес, який характеризується сприйняттям політики, держави, влади як сторонніх, чужих сил, які панують над людиною, пригнічують її.

Політичне відчуження фіксує наявність розриву між суспільством і людиною, воно проявляється у безсиллі індивіда впливати на розвиток політичних подій, сприйняття людиною політичних інститутів як ворожих її інтересам. Політичне відчуження зумовлене й такими причинами, як втрата соціальних ідеалів, зневіра в будь-яких владних структурах, психологічна втома від нескінченного потоку політичної демагогії, непродуманих рішень та відверто цинічної брехні.

Проявами відчуження є конформізм, соціальна апатія, абсентеїзм, відсутність інтересу до політичних знань, подій, відмова від виконання громадського обов'язку як форма протесту проти політики, влади, її лідерів.

3. Залежно від місця, яке суб'єкти політики посідають у суспільній та політичній ієрархії, виділяють *два основних рівні політичної діяльності*:

➤ елітарний рівень функціонування владних структур і здійснення ними своєї регулятивної діяльності щодо: самих себе; суспільних груп; основних сфер суспільного життя (суспільних відносин);

➤ рівень масової участі (або масової політики), через розмаїті форми якої народ здійснює свій суверенітет; реалізує своє право контролю за діяльністю владних структур; чинить тиск на владні структури, заявляючи про свої потреби або вимагаючи їх задоволення на груповому та індивідуальному рівнях. Тут відбувається формування організацій, рухів, партій для безпосередньої участі в політичному процесі на вищому державному рівні.

За кількістю та ступенем взаємозалежності суб'єктів політики діяльність може бути:

➤ індивідуальна: індивідуальний акт протесту, особиста публічна маніфестація поглядів (у пресі, на мітингу), відставка політика під впливом самостійного рішення тощо;

➤ колективна: сума індивідуальних дій з мінімальним ступенем організації (демонстрація, що виникає стихійно під впливом масових емоцій);

➤ групова: суб'єктом політичних дій виступають суспільні групи з певною самосвідомістю, стійкою єдністю, організацією і програмою дій (політичний страйк, повстання);

➤ загальносуспільна (національно-визвольна боротьба, революція).

➤ Загалом можна погодитися з твердженням, що політика - це переважно колективна діяльність. У політичному житті беруть участь як ті групи, що перебувають при владі (політичні еліти), так і ті, що залучені до реалізації прийнятих без них рішень (маси). Інколи досить важко розмежувати індивідуальні та колективні суб'єкти політичної діяльності, оскільки вони діють у тісному взаємозв'язку. Індивідуальна дія харизматичного лідера, наприклад, неможлива без колективної участі тих, хто його підтримує.

Важливим критерієм аналізу політичної діяльності є її класифікація за змістом. Зміст залежить від мети, яку ставлять перед собою суб'єкти, та характеру об'єктів, на котрі спрямовані їхні зусилля.

За типом об'єктів виділяють:

— діяльність, спрямовану безпосередньо на здобуття влади (боротьба за владні повноваження);

— діяльність, спрямовану на створення, вдосконалення і заміну політичних інститутів (владно-управлінських структур, політичних і правових норм);

— діяльність, спрямовану на вироблення, здійснення або модифікацію політичних курсів (регулювання суспільних відносин).

У межах першого виду виділяють такі напрями і форми (підвиди) політичної діяльності:

— діяльність, спрямована на підготовку і проведення виборчих кампаній (мирний шлях), або заколот, переворот (шлях насильства);

— опозиційна діяльність (легальна й нелегальна).

У другому виді можна виділити такі підвиди:

— створення органів державної влади;

— створення і вдосконалення конституції;

— законотворча діяльність;

— нормотворча діяльність органів виконавчої влади;

— створення громадсько-політичних організацій і партій;

— вироблення політичних норм діяльності громадсько-політичних організацій і партій (програм, статутів, декларацій).

Третій вид охоплює такі напрями і форми політичної діяльності:

— економічна політика (виконання більшою або меншою мірою державою та іншими владними інститутами громадських функцій);

— соціальна політика (зміцнення соціальних основ розвитку суспільства, урахування і узгодження потреб та інтересів різних суспільних груп, вирішення конфліктних ситуацій, розроблення та здійснення програм соціального захисту);

— етнополітика, релігійна політика (сприяння розвитку національної культури та духовності, регулювання міжетнічних і міжконфесійних стосунків);

— забезпечення законності та правопорядку;

— вироблення і здійснення зовнішньополітичних курсів тощо.

Прагнення змін у структурах влади або політичних курсах, які вони здійснюють, є чи не найважливішою спонукою до участі людей у політиці. Зміни - це мета і сутність політичної діяльності.

Проте не всі учасники політичного процесу однаково зацікавлені у змінах. Дехто вважає, що їхнім інтересам найбільше відповідає наявний стан речей (статус кво), і докладають зусиль, аби його зберегти. Інші виступають за зміни, спрямовані на повернення минулого (реставрацію). Тому є ще один критерій класифікації політичної діяльності - її спрямованість у майбутнє або в минуле.

Відповідно до цього критерію, *політична діяльність може бути:*

— інноваційною у орієнтованою на впровадження нових інституцій і на оновлення політичних курсів держави;

— стабілізуючою, що прагне зберегти все цінне в існуючих політичних структурах, стосунках, формах діяльності, примирити суперечності й не допустити деструктивних, руйнівних змін;

— консервуючою, налаштованою на недопущення суттєвих змін узагалі;

— реставраційною, тобто протилежною до інноваційної, спрямованою на відновлення важливих інститутів і форм суспільного життя.

Залежно від способу і методів політичних дій, що їх застосовують для запровадження змін, в інноваційній діяльності *виділяють* революційну та реформаторську діяльності. Реформи є найпоширенішим різновидом політичних інновацій. Це складний процес поступового перетворення наявної суспільної системи та її окремих елементів - без руйнування основ цієї системи. Реформи переважно започатковують владні структури. Якщо вони торкаються існуючих суспільних відносин досить глибоко, то їх називають «революцією згори».

Революція також є інноваційною діяльністю. Але вона передбачає глибшу, порівняно з реформами, трансформацію суспільно-політичної системи, зміни в системі владних стосунків - захоплення влади новими політичними силами, найчастіше насильницькими методами, та залучення до цієї діяльності широких верств населення. Революції як загальнонаціональні, загальносистемні процеси можуть мати як інноваційний, так і реставраційний характер.

Політична діяльність неоднорідна, в її структурі виокремлюють декілька станів, одним із яких є політичне відчуження, вияви та наслідки котрого полягають у: політичній пасивності, комформізмі, маніпулюванні; наявності соціальних привілеїв; пануванні бюрократизму; зростаючій актуалізації політичної діяльності тощо.

Основні види політичних процесів. В політологічній літературі прийнято розрізняти наступні види політичних процесів: революція, контрреволюція, повстання, бунт, заколот, путч, політична кампанія, пряма дія в політиці.

Революція - це докорінне перетворення громадського порядку, створення нової політичної системи, заснованої на інших принципах легітимності. Революція виникає як наслідок наростання суперечностей в суспільстві.

У зв'язку з тим, що не всі члени суспільства розділяють погляди з новою владою, може відбутися контрреволюція. Контрреволюція - політичний процес, в якому беруть участь групи, прагнучі до скидання нової політичної еліти і відновлення колишніх порядків.

Реформа - це поступове перетворення економічного і політичного ладу при збереженні його основ і влади правлячої еліти. В ході проведення реформ першорядне значення має забезпечення їх суспільної підтримки, досягнення згоди щодо змісту, типів і методів перетворень. Успіх реформ залежить від своєчасності їх проведення.

Повстання - масовий виступ проти даної влади, існуючого ладу. Мета повстання, як правило, декларативна і нечітка, знаходить обґрунтування в примітивній програмі і гаслах. Будь-якому повстанню властивий певний рівень організованості. Цілеспрямованість і організованість відрізняють повстання від бунту. Бунт - ця масова стихійна дія, що має високий ступінь інтенсивності. Бунт - це майже завжди у відповідь реакція на екстраординарні дії представників пануючих політичних груп або державних органів. По ступеню інтенсивності до бунту близький **заколот**, який виникає в результаті продуманої, цілеспрямованої підготовки із сторони певної групи осіб. Звичайно він носить озброєний характер, спираючись на частину армії. З розширенням складу учасників заколот втрачає організованість і цілеспрямованість, придбаває якості бунту і затухає. Якщо заколот не одержує масової підтримки, він стає **пугчем**, тобто виливається в озброєні дії вузької групи осіб, позбавлені серйозної перспективи.

Політична кампанія - це система колективних дій, направлених на зміну структури влади, перерозподіл політичних повноважень, формування органів влади. Її успіх в значній мірі залежить від підтримки з боку населення.

Ряд політичних процесів охоплюється терміном **пряма дія**. Цей безпосередній вплив громадян на органи політичної влади шляхом проведення мітингів, демонстрацій і страйків.

Мітинг - збір людей, присвячений обговоренню тієї або іншої проблеми. При проведенні мітингів необхідно враховувати той чинник, що він може стати ареною протистояння різних політичних сил, місцем різних ексцесів. Це вимагає від організаторів мітингу і владних структур чіткої організації, продуманого сценарію, готовності до різних варіантів розвитку подій.

Демонстрація - цей масовий хід прихильників певної ідеї або вимоги, вираз підтримки або протесту проти акції властей. Вона вимагає попереднього планування, підготовки: реклами в газетах, офіційного дозволу властей, виготовлення транспарантів, розподілу ролей, маршруту руху і ораторів.

Страйк - припинення роботи з метою економічного або політичного тиску на владу. Завдяки страйку в короткий час до активної політичної позиції може залучитися величезна маса людей.

Практика політичної дійсності свідчить, що зі всіх політичних процесів до найглибших перетворень приводять революція і реформи.

4. Політичне рішення є важливим елементом політичної діяльності й реалізації політичних цілей. **Політичне рішення** - це здійснюваний в індивідуальній чи колективній формі процес визначення завдань політичної дії, етапів, способів її досягнення. **Прийняття політичних рішень** - це технологічна реалізація політичної влади в управлінні соціальними процесами. Через конкретні політичні рішення політична влада втілює свою волю в управлінський процес відповідно до інтересів керівних груп. Політологічний енциклопедичний словник так трактує сутність політичного рішення: «Політичне рішення - політична дія інформованого суб'єкта влади для реалізації певної мети, що передбачає оптимізацію зовнішніх і внутрішніх умов функціонування даного суб'єкта і визначення перспектив його подальшого розвитку».

Процес прийняття рішень проходить *ряд стадій*, зокрема:

- а) аналіз інформації про проблему, яку необхідно вирішувати;
- б) постановка проблеми;
- в) опрацювання експертів;
- г) напрацювання альтернативних варіантів політики;
- г) вироблення альтернативної політики;
- д) прийняття рішення;
- е) реалізація рішення;
- є) підведення підсумків;
- ж) внесення коректив у проведення політичного курсу.

Виділяють *також стадії*:

- а) артикуляція інтересів;
- б) підготовка громадської думки;
- в) комплексний аналіз проблеми;
- г) всебічна підготовка проекту рішення;
- г) прийняття рішення;
- д) виконання рішення.

Існують різні *типи рішень*. Перше - фундаментальні рішення, які приймаються відповідно до конституції або ж революційним шляхом. Вони мають вирішальне значення для функціонування політичної системи. Другий тип стосується законодавчих актів. Третій - локальні рішення, які мають адміністративний характер. Залежно від характеру проблеми виділяють такі типи політичного аналізу: 1) дискриптивний, який зосереджує увагу на подіях минулого, котрі необхідні для вирішення сучасних проблем; 2) предикативний (прогнозуючий, передбачаючий), який виявляє можливі наслідки реалізації кожної моделі дій; 3) прескриптивний, який виключає рекомендації для отримання ефективніших результатів.

Крім цього, рішення поділяють:

- за значущістю для влади: значні, нейтральні, чергові, перспективні, вчасні, запізнілі, прогностичні;

- за терміном дії: короткочасні, довгочасні, безперервно діючі;
- за інноваційністю: новаторські, рутинні;
- за силою впливу: обов'язкові, рекомендаційні.

Рівень об'єктивності й реалістичності політичного рішення залежить від дотримання ряду умов, до яких належать:

- 1) якість й обсяг інформації про проблему, яку вирішують;
- 2) детальне врахування обставин (політичних, економічних, ідеологічних тощо), які взаємодіють між собою й утворюють відносну ситуативну цілісність;
- 3) уникнення спрощення ситуації, яка виникає з об'єктивної нездатності врахувати всю складність елементів, тенденцій, протиріч;
- 4) після часткової реалізації рішення необхідно враховувати зміну ситуації, нові обставини і внести корекцію в саме рішення, механізми його реалізації, часові рамки досягнення цілі;
- 5) необхідно прогнозувати, як рішення вплине на долі окремих людей чи груп, розвиток структур, яких воно стосується;
- 6) по можливості необхідно відмовитися від закритості процесу прийняття рішення, що дасть змогу залучити до його реалізації широкі маси, які зацікавлені в ньому, виявити можливу реакцію опонентів рішення.

Політична наука напружувала низку загальновизнаних теорій прийняття політичних рішень. Однією з перших можна вважати концепцію соціальної дії М. Вебера, яка зорієнтована на свідомість, раціональність й ефективність. Великий внесок у розвиток теорії політичних рішень зробив американський політолог Г. Саймон. Він сформулював її в таких працях, як «Адміністративна поведінка» (1947), «Нова наука управлінських рішень» (1960). На думку Г. Саймона, прийняття політичних рішень визначає характер організаційної структури суспільства. Він виділяє рішення програмовані, тобто шаблонні, які повторюються, і непрограмовані, які базуються на оцінці нових явищ і фактів та розв'язують невідомі раніше завдання. Програмовані рішення, на його думку, дають більше можливостей для прогнозів, ніж спонтанні. Г. Саймон у своїх працях вирізняє такі стадії прийняття рішень: по-перше, пошук і формулювання проблеми; по-друге, вироблення шляхів прийняття рішень; по-третє, оцінка й вибір конкретного варіанта рішення. Вчений вважав, що найкращим є рішення, відправним пунктом якого є конкретні дії.

Д. Істон наголошував, що політика є процесом ієрархізації цінностей, яка досягається прийняттям рішення. На його думку, техніка прийняття рішень передбачає: умови прийняття рішень, організаційний контекст, можливі наслідки рішень. С. Лассуел виділяє сім етапів прийняття рішень: 1) постановка проблеми; 2) пошук інформації; 3) відбір альтернатив; 4) звернення за підтримкою; 5) процес реалізації рішення; 6) оцінка ефективності рішення; 7) підведення підсумків.

Ч. Ліндблум широко обґрунтовує два методи: раціонально-універсальний (або «кореневий метод») та інкрементальний метод («метод гілок»). Перший передбачає, що особа, яка приймає рішення, визначає пріоритети й виділяє у зв'язку з цим альтернативи реалізації цілі. Для цього обирається найбільш

оптимальне рішення. Другий метод «гілок» передбачає послідовне обмеження в пошуку рішень і зосередження на малих кроках, які не дають змоги зробити великі помилки. Цей метод спрощує процес прийняття і реалізації рішень. Відомі методи Р. Снайдерса (у галузі міжнародних відносин), А. Етціоні (змішано-скануючий метод прийняття рішень) дотримуються загалом системного підходу. В. Кoen наголошує на необхідності враховувати офіційні й неофіційні фактори. Основні «ідеї теорії груп інтересів» (А. Бентлі, А. Джорж) при прийнятті рішень розглядають не окремі особистості або об'єкти, а через зіткнення груп, які прагнуть реалізувати свої інтереси.

Найскладніші проблеми виникають із прийняттям політичних рішень при розв'язанні конфліктних ситуацій. Залежно від гостроти політичного конфлікту, його масштабності, втягнення учасників виділяють *такі методи*:

- індіферентний - найбільш характерний для тоталітарних та авторитарних режимів, де майже всі потреби ігноруються;
- метод тиску - застосовується владою за допомогою силових структур;
- методи командного прийняття рішень, приймаються за допомогою вольових дій, ігноруючи інші можливості;
- консенсусний метод - реалізується за допомогою переговорного процесу з поступками конфліктуючих сторін.

Важливе значення має сприйняття рішення, від якого залежить повнота його реалізації та легітимності. На сприйняття (позитивне -індіферентне - негативне) впливає ціла низка факторів: політична ситуація, авторитет суб'єктів, попередній досвід прийняття рішень, інформованість населення, поведінка суб'єктів рішення, вплив зовнішніх факторів тощо.

Список рекомендованої літератури:

Бундак О.А. Курс політології в схемах і таблицях: навчальний посібник. Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2020. 58 с.

2. Шляхтун П. Політологія: історія та теорія. Вид-во: Центр учбової літератури, 2021. 472 с.

3. Тетарчук І.В. Політологія. Навчальний посібник. Вид-во: Центр учбової літератури, 2020. 160 с.

4. Варнавська І.В., Черемісін О.В. Політологія. Вид-во: Гельветика, 2021. 210 с.

5. Кириченко В.М. Політичні системи світу, Кредитно-модульний курс. Вид-во: ЦУЛ, 2023. 218 с.

6. Требін М.П., Герасіна Л.М., Поліщук І.О., Сахань О.М. Політологія. Вид-во: Право, 2018. 462 с.

7. Шанько В.І. Політологія: Навчальний посібник / В.І. Шанько, Н.В. Чорна, Т.Г. Авксентьєва, Л.А. Тихонова. Видання 2-е, перероблене та

доповнене. К.: Видавництво «Фірма «ІНКОС», Центр учбової літератури,
2017. 288с.